

5 udfordringer ved en EU-reform af ophavsretten

- aftalemodeller er vejen frem for den kulturelle industri i Europa

Europa-Kommissionen ønsker en reform og harmonisering af ophavsretten i Europa. Vi anerkender, at der er udfordringer med licensiering af kreativt indhold over landegrænser inden for EU. Men de udfordringer skyldes ikke ophavsretten, men de oprindelige markedsforhold, som er og har været knyttet til de nationale grænser, og som primært skyldes finansiering (fx på filmområdet) og marked (fx på grund af sproglige, kulturelle og økonomiske forskelle).

Der kan være gode grunde til, at ophavsretten afspejler det europæiske fællesskab, men ophavsretten skal også understøtte den mangfoldighed, der er for kultur, kunst, information og underholdning. I forbindelse med en reform, er det vigtigt at have for øje, at ophavsretten:

- skaber de retlige rammer for kunstnerisk og kulturel mangfoldighed
- sikrer en bæredygtig økonomi for, at nyt kreativt indhold bliver skabt, herunder i de små sprogområder
- er en forudsætning for ytringsfriheden, fordi den enkelte har kontrol over egne værker
- beskytter kunstnerisk og kreativt indhold mod misbrug
- er fundament for de kreative erhverv, som omsætter for over 500 milliarder € og sikrer mindst 7 millioner job.

Dette sættes på spil, hvis en ny EU-løsning spænder ben for velfungerende nationale aftalemodeller, og derfor anbefaler vi, at EU går til de udfordringer, som vi omtaler nedenfor, som facilitator gennem best practice, rammeaftaler og soft law.

En evt. reform bør sikre, at de aktører, som opererer i markedet, har fleksibilitet til at tilpasse forretningsmodeller i overensstemmelse med den teknologiske udvikling og ændrede brugerbehov.

Følgende fem pointer er væsentlige at gøre opmærksom på i forbindelse med en evt. EU-reform af ophavsretten:

1) Fælles EU-lov om ophavsret vil føre til ensretning og true den kulturelle mangfoldighed.

Fra EU er der forslag om at erstatte de nationale love om ophavsret med en EU-forordning. Det er lige netop her, mangfoldigheden er på spil, fordi de enkelte landes ophavsretslove reflekterer forskelle i kultur og retstraditioner. Den ensretning, som en fælles forordning vil medføre, vil betyde mindre fleksibilitet og mere centralisme.

For eksempel vil det med centrale EU-forvaltningsorganisationer blive vanskeligt at lave lokale fleksible aftaleløsninger mellem rettighedshavere og brugere, som vi kender det med succes i Danmark.

En fælles lov løser heller ikke udfordringerne vedrørende grænseoverskridende brug, da licensopdelinger ikke er forårsaget af ophavsretten, men af forskelle mellem de europæiske markeder.

2) Udfordringer med adgang til kreativt indhold på tværs af EU's grænser løses ved aftaler

EU-politikere lægger op til at ændre den ophavsretlige ordning, så det bliver lettere at give multiterritoriale licenser, ligesom forbrugere skal have lettere ved at få adgang til kreativt indhold på tværs af grænserne inden for EU.

EU skal være meget varsom med at indføre mekanismer som salgs- og licensieringspligt og forbud mod licensopdelinger og geoblokering på nettet.

Det kan føre til uheldige og uforudsete konsekvenser. For eksempel kan sådanne forbud betyde, at nationale public service-tv-stationer og kulturarvsinstitutioner vil have svært ved at erhverve licenser til at distribuere indhold på nettet, når de ikke længere kan afgrænse brugen til deres naturlige virkeområde, men skal klarere og betale for hele Europa.

Dette kan betyde, at markedet i stigende grad bliver overtaget af multinationale koncerner, der i forvejen agerer internationalt. Vi risikerer at komme til at miste et mangfoldigt hjemmemarked, og en vigtig del af fx dansk kultur og formidling.

De udfordringer, der er vedrørende territorialitet, bør løses gennem frivillige aftaler mellem parterne. Her kan EU-Kommissionen bidrage som facilitator i form af best practice-modeller, standardaftaler, gensidighedsaftaler, rekommandationer og andre soft law-løsninger. 2014-direktivet om kollektiv forvaltning af ophavsret er eksempelvis en løftestang for tværgående kollektive licensieringer i Europa.

3) En fribrugsregel inden for undervisningsområdet vil forringe kvaliteten af læremidler

Et af EU-forslagene er, at undervisningsinstitutioner over hele Europa via en obligatorisk undtagelse i det såkaldte Infosoc-direktiv skal kunne bruge ophavsretligt materiale uden en aftale med rettighedshaverne – også kaldet en fribrugsregel. Skoler, gymnasier og højere læreanstalter har i dag vid adgang til at bruge kreativt indhold i undervisningen både analogt og digitalt, gennem individuelle licenser og via kollektive aftaler med de ophavsretlige organisationer, hvilket giver undervisningsområdet dynamik og fleksibilitet. En aftale giver i modsætning til en fribrugsregel undervisningsinstitutionerne mulighed for løbende at tilpasse sig den teknologiske virkelighed. Skabelse af nye og tidssvarende læremidler, der kan bidrage til at løfte børn og unge ind i fremtiden, må være en afgørende målsætning i samfundet.

Denne målsætning bliver gennemhullet af en fribrugsregel, ganske enkelt fordi der så ikke kommer penge tilbage i kredsløbet til at producere nye læremidler. Dette kredsløb med betaling, som sender vederlag direkte til rettighedshaverne, fungerer og må ikke ødelægges.

4) Aftaler, ikke indskrænkninger sikrer kulturarvsinstitutioners adgang til at bruge beskyttet indhold

Biblioteker og andre kulturarvsinstitutioner skal ifølge EU-tankerne kunne udlåne e-bøger og andet kreativt digitalt indhold uden at skulle have samtykke fra rettighedshaverne.

En sådan regel vil med ét slag underminere det kommercielle marked, da de færreste vil betale for adgang, hvis samme indhold kan fås gratis. Et sådant forslag vil samtidig lamme nyproduktionen af kreativt digitalt indhold.

Aftaler om udnyttelse af materiale giver større fleksibilitet end lovgivning, og erfaringen er, at vi i Danmark, hvor vi har valgt at fokusere på aftalevejen, har nogle af verdens mest liberale udlånsmodeller. Det er også aftalemodeller, der har sikret, at DR i en årrække via én samlet aftale har kunnet stille det omfattende programarkiv til rådighed på nettet (Bonanza).

5) Væk med undtagelsesregel i e-handelsdirektivet

Aftaler og licensiering sikrer, at nye tjenester kan få let adgang til kreativt indhold, samtidig med at rettighedshaverne får betaling. Vi ønsker, at EU ophæver den særlige undtagelsesregel i e-handelsdirektivet, som går ud på, at såkaldte hosting service providers på internettet ikke er ansvarlige for brug af ophavsretsbeskyttet materiale på deres internettjenester, hvis de fjerner det, når de får besked om, at konkret materiale krænker andres rettigheder.

Denne regel bruger internettjenester som Google (Youtube) og Facebook til at undgå at tage ansvar for licensiering og rettighedsbetaling for brug af det meget omfattende kreative indhold på deres platforme. Den omfattende ulovlige brug af rettighedsbeskyttet indhold er med til at devaluere værdien af musik, film, litteratur m.v. og stiller rettighedshaverne dårligt i forhandlingerne om brugen af deres indhold. Det er ikke rimeligt, at man kan skabe milliardomsætninger på at stille digitale tjenester til rådighed uden at have det ophavsretlige ansvar for dem.

Underskrevet af følgende organisationer, der repræsenterer ophavsmænd, udøvende kunstnere, udgivere og producenter:

Dansk Journalistforbund
Forlæggerforeningen
Koda
DJBFA
Danske Populærautorer
Dansk Komponist Forening
Copydan BilledKunst
Gramex
Producentforeningen

Dansk Forfatterforening
Dansk Skuespillerforbund
UBVA/Akademikerne
Dansk Musiker Forbund
Dansk Musikforlægger Forening
Filmret
Foreningen af Danske Videogramdistributører
IFPI Danmark